

Η ΑΦΟΥΣΙΑ.

Δ'.

Ἡ νῆσος Ἀφουσία ἢ Ἀφουσία διατήρησεν ὡς καὶ ἡ Ἀλώνη τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπὶ εἴκοσι καὶ πλέον αἰῶνας. Διογένης ὁ Κυζικηνὸς ἀπαριθμῶν τὰς νήσους ταύτας τῆς Προποντιδος, διακρίνει τῆς Ὀφιοῦσης τὴν Φουσίαν.¹ Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει Ὀφιοῦσαν ὁ βυζαντινὸς χρονογράφος Θεοφάνης καλεῖ Ἀφουσίαν, τὸ δὲ πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ Προκοπίου Κωνσταντινουπόλεως, οὗ ἐμνήσθη ἄνω, γράφει ταύτην Αἰουσίαν· δυστυχῶς ὁ τοῦ Marquardt ἑλλην μεταφράστης γράφει ὅτι «δύο τῶν νήσων τούτων ὀνομάζονται σήμερον Ἀφουσία . . . Ἀραβες», ἐνῶ, καθὼς εἶδομεν, οἱ Ἀραβες (Ἀραπλάς) ἀποτελοῦσι μὲν ἄλλο χωρίον ἐπὶ τῆς αὐτῆς νήσου κείμενον.

Ἡ ἐπιγραφή, ἣν ὁ ἀναγνώστης εἶδεν ἀνωτέρω, καὶ ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 9 ἐν τῷ Β' πίνακι δεικνύουσιν ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ σωτηρίου κυρηγματος ἡ νῆσος ἦν κατοικημένη, καὶ μνημεῖα ἐπιτύμβια ἠγείροντο, δῆλον οὖν ὑπῆρχον οἱ ἐγείροντες· μικρὰ δ' ἡ νῆσος οὔσα συνεμερίζετο βεβαίως τὰ παθήματα τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι πρὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ἠρημώθη κατοίκου, χρησιμοποιοιμένη πρὸς κατοικίαν εἰκονοφίλων μοναχῶν ἐξοριζομένων εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων. Πρὸ τούτων ὅμως ἐδέξατο τὴν ἐπίσκεψιν τῶν υἱῶν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Ἀθηναίας Εἰρήνης, οὗς ὁ Νικηφόρος ὁ ἀπὸ γενικῶν ἀπέστειλεν εἰς Ἀφουσίαν ὑπερόρους· φρονῶ δ' ὅτι ἠρημώθη, διότι καὶ φρουρίου ἰσχυροῦ ἐστερεῖτο, τοιούτου δ' ἔχνη οὐδαμοῦ τῆς νήσου ἀπῆντησα, καὶ συνεπῶς ἐν περιστάσει δυσχερέσει οἱ κάτοικοι οὐκ ἔχον ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνας· ἀληθές ὅτι καὶ ἡ Προκόννησος ἦν τόπος ἐξορίας, ἀλλ' αὕτη ἦν ἐκτεταμένη, οἱ δ' ἐπὶ τιμωρίᾳ στελλόμενοι εἰς αὐτὴν ἠδύνατο νὰ μένωσι καὶ μακρὰν τῶν χωρίων, οὐκ εὐχεροῦς ἄλλως οὔσης τῆς ἀφ' ἑνὸς εἰς ἕτερον μεταβάσεως. Ἡ Ἀφουσία ἦν καὶ ἔστιν εὐπερίγραπτος, μικρὰ νῆσος, οἱ δὲ μονάζοντες ἔδει νὰ μὴ συγχρωτίζονται ἀναγκαστικῶς πρὸς τοὺς κατοίκους αὐτῆς.

Μόνην παρὰ βυζαντινοῖς χρονογράφοις εὔρον γινομένην μνημεῖαν ἐν τῷ λόγῳ περὶ τῶν ἐγγόνων τῆς Εἰρήνης, ὁ δὲ τούτων μνηνησόμενος ἐστὶν ὁ Θεοφάνης.² Τρία δ' ὑπομνήματα ἀγιολογικὰ ποιοῦνται μνημεῖαν ὡσαύτως τῆς Ἀφουσίας, ἀλλ' ἡ μὲν ὑπόθεσις αὐτῶν ὑπόκειται κατὰ τὰ μέσα τοῦ Θ' αἰῶνος, ἡ δὲ συγγραφή ἢ μᾶλλον μεταφραστικῆς ἐναυσίου ἀκολουθίας ἐγένετο βεβαίως μετὰ τὸν Ι' αἰῶνα. Τὸ παρ' ἐμοὶ παλαιότερον χειρόγραφον ἀνάγει τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, καὶ τοῦτο δ' ὅμως οὐδὲν λέγει πλέον τῶν ἐν τοῖς ἐντύποις Μη-

ναίοις. καὶ τῷ Συναξαριστῇ τοῦ Νικοδήμου ἀναφερομένων ἐν ταῖς ἐκάστου μνήμαις.¹ Περιεργον δ' ὅτι Ἰάκωβος ὁ Γοάρ ἐν ταῖς εἰς τὴν χρονογραφίαν τοῦ Θεοφάνους σημειώσεσιν² ἀναφέρει καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόδωρον τοὺς Σπουδιῆτας ὡς ἐξορισθέντας εἰς Ἀφουσίαν, ὅπερ ἐν τοῖς ἀγιολογικοῖς ὑπομνήμασιν οὐ σημειοῦται. Περὶ τοῦ ὀσίου Μακκαρίου τοῦ τῆς Πελεκητῆς (μονῆς ἐν Τριγλίᾳ τῆς Βιθυνίας) ἠγουμένου ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ ὑπομνήματι ὅτι «Μιχαὴλ ὁ Τραυλός (ὁ τοῦ Λέοντος Ε' διάδοχος) καὶ αὐτὸς τῆς βδελυρᾶς αὐτοῦ θρησκείας³ ὑπάρχων, ἐξαγαγὼν τὸν ἄγιον τῆς φυλακῆς, καὶ πολλὰ δι' ἑαυτοῦ καὶ δι' ἑτέρων κολακείας καὶ ἀπειλήσας, ἦντις πλέον οὐδὲν· διὸ καὶ ἐν Ἀφουσίᾳ τῇ νήσῳ τούτῳ ἐξορίσας ἐν ἀσφαλείᾳ ἐφύλαττεν· ὁ δὲ ἅγιος πάντα γενναίως φέρων κῆχαρίστη τῷ Θεῷ· χρονίσας δ' ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐξορίᾳ, καὶ πλείστα ἀγωνισάμενος ἀπῆλθε πρὸς Κύριον»· ἔμεινε δὴλὰ γε δὴ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ· καίτοι δ' ἀποσιωπᾷ τὸ ὑπόμνημα τὸν τόπον τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ ἐνός τῶν δύο ἐτέρων ἐξοριστῶν ἀναφέρει σαφῶς αὐτόν, παρέχει τὰ στοιχεῖα τῆς βεβαιότητος ὅτι καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀφουσίᾳ, ἐνθα τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ μονὴν ἴδρυσεν· διότι κατὰ τὰς εἰκονομαχικὰς ἐριδας οὐχὶ μόνον εἰς μοναχὸς ἀλλὰ πολλοὶ συγγρόως ἤγουν ὁ διδάσκαλος σὺν τοῖς μαθηταῖς ὑπερωρίζετο καὶ ὁ τόπος, ὁ πρὸς κατοικίαν αὐτῷ προοριζόμενος ἐγένετο καὶ συνεντευκτῆριον ἱερῶν τῶν μαθητῶν, καὶ μόνος αὐτοὶ συνῴκισον, τὰς ἐρήμους οὕτω, κατὰ συνήθη λέξιν, πολιζόντες.

Μετὰ τὸν Μακκάριον τὸν τῆς Πελεκητῆς Ἰωάννης ὁ τῆς ἐν Ὀλύμπῳ μονῆς τῶν Καθαρῶν ἠγούμενος, ὑπὸ Θεοφίλου τοῦ υἱοῦ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, ἀπεστάλη εἰς Ἀφουσίαν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Γραμματικοῦ «καὶ πληρώσας δύο καὶ ἡμισυ χρόνους, εἶδεν ὀπτασίαν τινά· καὶ ἀναγγείλας τοῖς σὺν αὐτῷ τὴν μετάθεσιν αὐτοῦ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπῆλθε πρὸς Κύριον». Ἐκ τοῦ γράμματός τούτου καταδεικνύεται ὅτι καὶ ἕτεροι σὺν αὐτῷ μοναχοὶ πρὸς Ἀφουσίαν ἀπῆραν μέτοχοι γενόμενοι τῶν ἐκεῖνου θλίψεων καὶ σκαμμάτων.

Καὶ τὸ τρίτον δὲ τῶν ἀγιολογικῶν ὑπομνημάτων εἰς τοὺς τοῦ Θεοφίλου χρόνους ἀναφέρεται στρεφόμενον εἰς τὸν βίον Ἰλαρίωνος τοῦ νέου ἠγουμένου τῆς μονῆς τῶν Δαλματῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γεγονότος, ἐκ δὲ τῆς τῶν Καθαρῶν μονῆς μετακληθέντος ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· εἰρήσθω δ' ὅτι καὶ ὁ Ἰωάννης ἦν μοναχὸς πρότερον τῆς μονῆς τῶν Δαλματῶν. Ὁ δὲ Ἰλαρίων ὑπερόριος εἰς Ἀφουσίαν ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου πεμφθεὶς εἰς οὐδὲν μὲν κατέλυσε μονῆριον, ἀλλὰ σκάψας ἐν τινὶ πέτρᾳ κατεσκεύασε στενωτάτον κελλίον, ἐν ᾧ διέμενεν ὅλην ἀκταετίαν, γενόμενος καὶ θαύματος ἐργάτης, διότι καὶ ὕδωρ ἐν ᾧ τόπῳ ἐμόναζεν ἀνέβλυσε διὰ τῶν προσευχῶν αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὸν

1. Στεφ. Βυζάντιος ἐν λέξει «Βεσθίκος».

2. Σελ. 19 τοῦ βιβλίου, ἐν ὑποσημειώσει.

3. Θεοφ. τομ. Α', σελ. 774. Ὁ Goar ἐν notae εἰς Θεοφάνην νομίζει τὴν νῆσον οὖσαν τὴν Ὀφιοῦσαν ὡς νομίζει καὶ ὁ πολὺς Κύπερτ ἐν τῷ χάρτῃ αὐτοῦ.

1) Ἀπριλίου Α' καὶ ΚΖ' καὶ Ἰουνίου ΣΤ'.

2. Θεοφ. Β', σελ. 564.

3. Εἰκονομάχος δῆλον οὖν.

του Θεοφίλου θάνατον υπό τῆς εὐσεβοῦς βασιλείσσης Θεοδώρας ἀνεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν λαβὼν τὴν ἡγουμενείαν τῶν Δαλματών, ἐξάγομεν ὅτι διέμεινεν ἐν Ἀφουσίᾳ ἀπὸ τοῦ 834 — 842.

Βεβαίως τότε κατὰ πρῶτον ἐν Ἀφουσίᾳ λαμβάνουσιν ἀρχὴν οἱ μοναχικοὶ συνοικισμοί· ἡ δὲ τοποθεσία «Ἐκκλησίτσα» μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὴν πηγῆς ὕδατος ἐπιρωθυμένη καὶ διὰ τῆς κοινοκαϊτιδος παραδόσεως ὅτι καλόγηρός τις ἐκαθέζετο ποτ' ἐκεῖ, δεικνυσε σαφῶς τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸ κελλίον αὐτοῦ κατεσκεύασεν ὁ Ἰλαρίων ὁ τῶν Δαλματῶν ἡγούμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο ἐτέρων ὁσίων ἀνδρῶν ἡ διαμονὴ καὶ ἐγκαταβίωσις ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ προφανῶς ἔδωκε σύστασιν καὶ ζωὴν εἰς ἐτέρας μονάς· καὶ ἐὰν ἐπιτρέπεται μοι τὸ τῆς εἰκασίας τολμηρὸν, ἤθελον εἰπεῖ ὅτι αὐτὴ ἡ τοποθεσία ἢ τὸ ὄνομα σήμερον «Ἅγιος Ἰωάννης» φέρουσα σημαίνει μονὴν παλαιὰν οὐχὶ ἀπὸ τῶν βυζαντινῆς τέχνης ἐτι καὶ νῦν ὀρωμένων λειψάνων μαρτυρουμένην, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πάτρωνος ἀγίου τῆς Πελεκητῆς ἐν Τριγλίᾳ, πολὺ δὲ πιθανῶς ὀνομάσθη κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἰωάννου τοῦ ἡγουμένου τῆς τῶν Καθαρῶν μονῆς. Φρονῶ ὅτι ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος Ἀφουσία, κατοίκων ἔρημος ἀποβαίνουσα παρ' ἡμέραν, κατήντησε συνεντευκτῆριον μοναχῶν, καὶ μόλις ἐπὶ τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας αὐτὴς συνωκίσθη· καὶ πάλιν ὅμως, ἐὰν ὑποτεθῆ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὅτι ἐσώζετο μέχρι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου μετὰ δύο ἢ τριῶν μοναχῶν, ἀλλὰ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον δείκνυται ἀκμάζον ὕλικῶς, δυνάμενον νὰ συντηρήσῃ πλείονας τῶν δύο ἢ τριῶν μοναχῶν. Τῷ 1638, καθὼς εἶδεν ἀνωτέρω ὁ ἀναγνώστης ἀναφέρονται δύο ἱερεῖς μονάζοντες ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ, καὶ δύο μοναχοί, καὶ γίνεται «καὶ λοιπῶν ἀδελφῶν συναθροισθέντων καὶ κοπιασάντων αὐτῆν», ἧς πρῶτος κτίτωρ, ἦτοι μετὰ αἰῶνας ὕλιγους ἢ πολλοὺς ἀνοικοδομήσας, ἀναγράφεται, Συμμεών. Ἡ συνύπαρξις ἐν αὐτῇ καὶ συνάσκησις τοσοῦτων μοναχῶν δηλοῖ τὸν εἰς κτήματα πλοῦτου τῆς μικρᾶς μονῆς κυρίως, ἀλλὰ καὶ τὴν πολλὴν τῶν κατοίκων εὐλάβειαν πρὸς τὸ μοναχικὸν πολίτευμα, ὑπὲρ οὗ προθύμως συνεισέφερον· ἴσως δὲ καὶ κτήματά τινα εἶχεν ἀλλαχοῦ τὸ μοναστήριον. Ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος ἔφθινεν ἡ μονὴ αὕτη, ἕως οὗ παρ' ἡμέραν κινδυνεύουσαν νὰ καταστῆ εἰρείπιον, ἢ κοινῆς Ἀφουσίας, εἰς ἣν ἀνήκεν αὕτη, ἐνοριακὸν οὖσα μοναστήριον, παρεχώρησεν αὐτὴν τῇ 6 φεβρουαρίου 1789 εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, παραδούσα τῷ πρωτοσυγκέλῳ Μελετίῳ Βατοπεδιῶ, ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ παρέχειν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Προικοννήσου κατ' ἔτος ἕξ καὶ ἡμισυ φλωρία, ἦτοι γρόσια τοῦ τότε καιροῦ δέκα καὶ ὀκτώ. καὶ ποιεῖσθαι κατὰ τὰς ἱεουργίας τὸ μνημόσονον αὐτοῦ. Τὴν πράξιν ταύτην ἐπεκύρωσαν καὶ διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος, ὡς ἐπεκυρώθη μετ' οὐ πολὺ διὰ γράμματος ὁμοίου καὶ ἡ τοῦ Παραδεισίου τῆς Ἀλώνης προσάρτησις εἰς τὰς Ὄρκας. Ἐν τέλει τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ Ἅγιος Γεώρ-

γιος ἔδιδεν ἔτησίως εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τὰ 18 γρόσια, κατὰ τὸν παλαιὸν κώδικα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἐνφ τὸ Παραδείσιον, ὡς εἶδομεν, ἐχορήγει 25. Τῷ 1842 οὗτος μὲν ἔδιδε γρόσια 200, τὸ δὲ Παραδείσι 400 κατ' ἔτος· καὶ ἐν τούτοις τὰ κτήματα τοῦ Παραδεισίου κατὰ πολὺ ἐλαττοῦνται τῶν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Ἀφουσίας.

Κατὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν αἰῶνας οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφουσίας διεκρίθησαν ἐπὶ ναυτιλίᾳ, καθὼς καὶ νήσων ἐτέρων· ἐνφ δ' ἕκαστον τῶν πέντε χωρίων τῆς Ἀλώνης ἔδιδεν εἰς τὸν στόλον δεκατέσσαρας ναύτας, ἡ Ἀφουσία ἐχορήγει δέκα, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι μικρὸν εἶχε πληθυσμὸν· ἴσως δ' ἡ μικρότης αὕτη τοῦ πληθυσμοῦ, μὴ δυναμένου, νὰ χρηγητῆ τοὺς χάριν τῶν μοναστηρίων καταβαλλομένους φόρους, ἐγένετό πως ἀφορητὴ ὅπως ἐξαιλεφθῶσι μὲν ἀπὸ προσώπου γῆς τῆς Ἀφουσίας αἱ μικραὶ καὶ βυζαντιναὶ αὐτῆς μοναί, ἐχωρήθη δ' εἰς τὴν τοῦ Βατοπεδίου μονὴν τὸ μετόχιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, οὗ τὰ κτήματα κατέχουσι περίπου τὸ τέταρτον τῆς καλλιεργησίμου γῆς ἐν Ἀφουσίᾳ, πιθανῶς δὲ καὶ πλέον τοῦ τετάρτου.

Ἐν τούτοις ἡ τῶν κατοίκων ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις, καίπερ ἐλαττομένη τῆς τῶν (χριστιανῶν πάντων) κατοίκων Κουτάλεως, ἔστιν οὐκ ἀναξία προσοχῆς. Τὰ ἔθιμα μικρὸν παραλάσσουσι τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπὸ τοῦ 1854, καθὼς ἔμαθον, αἱ γυναῖκες ἀφῆκαν, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὴν παλαιὰν ἐνδυμασίαν· τὸ φουστάνι τείνει ἔλειπον· νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς βράκας, ἐκτεινομένην ἔτι καὶ νῦν ἐφ' ὅλου τοῦ Μαμαρά καὶ τῆς νήσου Ἀλώνης. Ἡ διάλεκτος οὐδέμιν ὑπέστη διαφορὰν. Ἐγὼ δ' εὐχομαι νὰ προαχθῆ ἡ ἑλεεινὴ σχολὴ τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, τῆς σπανίως βλεπούσης ἑλληνικᾶς ἐφημερίδας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, οὕτω δὲ διαδοθῆ τὸ φῶς τῶν κοινωνικῶν γνώσεων καὶ τῆς παιδείας, ἀγιάζον πραγματικῶς καὶ φωτίζον πάντα ἀφουσιανὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

(Ἀκολουθεῖ).

M. ΓΕΛΕΩΝ.

Ἡ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

ΚΑΙ Ἡ ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ.

Θαῦμα καὶ προφῆτεια.

Ὁ θαυμασὸς Ὁριγένης περὶ τοῦ δυνατοῦ τῶν θαυμάτων ἐν τῷ κατὰ Κέλσου συγγράμματι αὐτοῦ λέγει: » Καὶ οὐκ εἰς ἀτοπωτάτην γε ἀνχώρησιν ἀναχωροῦμεν λέγοντες ὅτι πᾶν δυνατόν τῷ Θεῷ· οἶδαμεν γὰρ ἀκούειν τοῦ πᾶν οὐκ ἐπὶ τῶν ἀνυπάρχων, οὐδ' ἐπὶ τῶν ἀδιανοήτων. Φαμέν δὲ καὶ ὅτι οὐ δύναται αἰσχρὸν ὁ Θεός, ἐπεὶ ἔσται ὁ Θεός δυνάμενος μὴ εἶναι Θεός. Εἰ γὰρ αἰσχρὸν τι ὄρξῃ ὁ Θεός, οὐκ ἔστι